

שעשה נסים לאבותינו...

Blessing God for the Miracle(s)

(1) שבת כ"ג ע"א

אמר רב חייא בר אשי אמר רב: המדליק נר של חנוכה צריך לברך. ורב ירמיה אמר: הרואה נר של חנוכה צריך לברך. אמר רב יהודה: יום ראשון – הרואה מברך שתיים, ומדליק מברך שלש; מכאן ואילף – מדליק מברך שתיים, ורואה מברך אחת. מאי ממעט? ממעט זמן. ונימעוט נס!! נס כל יומי איתיה.

(2) רש"י שבת כ"ג ע"א

הרואה מברך שתיים – **שעשה נסים** ושהחיינו שאין עליו לברך להדליק דהא לא אדליק איהו.

(3) ר"ף לפי סדר תלמוד בבלי שבת כ"ג ע"א

מאי מברך אמר רב יהודה יום ראשון המדליק מברך שלש והרואה מברך שנים מכן ואלך מדליק מברך שנים והרואה מברך אחת מאי מברך ברוך... אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה **ושעשה נסים לאבותינו בזמן הזה** ושהחיינו וקיימנו וגו'.

(4) מגילה כ"א ע"ב

לפניה מאי מברך רב ששת מקטרזיא איקלע לקמיה דרב אשי **ובריך מנ"ח**.

(5) רש"י מגילה כ"א ע"ב

מנ"ח – על מקרא מגילה **ושעשה נסים** ושהחיינו.

(6) ר"ף לפי סדר תלמוד בבלי מגילה כ"א ע"ב

לפניה מאי מברך רב ששת מקטרזיא איקלע לקמיה דרב ששת ובריך **מנ"ח** סימן (כ"י נ מוסיף: "מקרא מגילה **שעשה נסים** שהחיינו")

(7) משנה כתב יד קאופמן ברכות ט:א

הרואה מקום שנגעשו [בו] **ניסים לישראל**, אומ': **ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה**.

(8) משנה כתב יד קאופמן פסחים י:ה

לפיכך אנו חייבים להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, לגדל **למי שעשה לנו ולאבותינו את כל הניסים האלו**, והוציאנו מעבדות לחירות, ונאמר לפניו הללויה.

(9) מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כ

כיצד מברכין, ביום הראשון המדליק מברך שלש, והרואה שתים. המדליק אומר, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציונו להדליק נר של חנוכה, ומתנה ואומר, הנירות האילו אנו מדליקין **על הישועות ועל הניסים ועל הנפלאות, אשר עשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים**, וכל שמונת ימי חנוכה הנירות האילו קודש, ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד, כדי להודות שמך על נפלאותיך ועל ניסיך ועל ישועתיך; ואומר, ברוך אתה שהחיינו; ואומר, **ברוך אתה שעשה ניסים**. אילו למדליק, אבל לרואה, אינו אומר ביום ראשון אלא שתים, שהחיינו ושעשה. מיכאן ואילך, המדליק מברך להדליק, ומתנה; והרואה אומר, **שעשה ניסים**.

(10) הגהות מיימוניות מגילה וחנוכה ג:ב

במס' סופרים פ"ב שיש לומר אחר ההדלקה נוסח זה **הנרות הללו אנו מדליקים על הישועות ועל הניסים ועל הנפלאות אשר עשית לאבותינו ע"י כהניך הקדושים** וכל שמונת ימי חנוכה הנרות האלו קדושים הם ואין לנו רשות להשתמש לאורן אלא לראותן בלבד כדי להודות לשמך על נפלאותיך ועל ישועתך ברוך שהחיינו **ואשר עשה ניסים**. וכן היה רגיל מהר"ם ז"ל, ע"כ:

(11) סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר חנוכה

ובחנוכה מתפלל שמונה עשרה ובהודאה מזכיר,

על הניסים ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות ועל הפדות ועל הפורקן שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה עליהן מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, לשכחם מתורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, דנת את דינם, נקמת את נקמתם, מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, ורשעים ביד צדיקים, טמאים ביד טהורים, וזדים ביד עוסקי תורתך, ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה. ואחר כן באו בניך לדביר ביתך, ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך, וקבעו שמונה ימים בהלל ובהודאה לשמך. **וכשם שעשית עמהם נס, כן עשה עמנו ה' אלהינו ניסים ונפלאות בעת הזאת ונודה לשמך הגדול סלה.**

(12) סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר פורים

על הניסים על הגבורות ועל התשועות על המלחמות ועל הפדות ועל הפורקן שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה כשעמד עליהם המן הרשע ובקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבו. ואתה ברחמיך הרבים הפרת עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבות לו גמולו בראשו, ותלו אותו ואת בניו על העץ. **כשם שעשית עמהם פלא ונסים, כן עשה עמנו ה' אלהינו ניסים ונפלאות בעת הזאת.** ונודה לשמך הגדול סלה.

(13) סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר חנוכה

והמדליק נר חנוכה חייב לברך. דא"ר חייא בר אשי אמר רב המדליק נר חנוכה צריך לברך, ור' ירמיה בר אבא דידיה אמר הרואה נר חנוכה צריך לברך, מאי מברך, רב יהודה אומר המדליק ביום ראשון מברך שלש, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה, ושעשה נסים, ושהחיינו. והרואה מברך אחת, שעשה נסים.

(14) מחזור ויטרי סימן רלה

על הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות. פדות ופורקן שעשית לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה עליהם מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם מתורתך ולהעבירם מחוקי רצונך ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבתה את ריבם דנת את דינם נקמתה את נקמתם מסרת גיבורים ביד חלשים רבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזידים ביד עוסקי תורתך. לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה. ואחר כך באו בניך לדביר ביתיך ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נירות בחצרי קדשך וקבעו שמנת ימי חנוכה אילו להודות ולהלל י"י אלהינו ואלהי אבותינו על רוב ניסוך ונפלאותיך. וכשם שעשית לאבותינו ניסים וגבורות בימים ההם בזמן הזה כן עשה עמנו י"י אלהינו פלא וניסים לטובה בעת הזאת:

(15) מחזור ויטרי סימן רלו

ברוך אתה י"י אלהינו מ"ה אקב"ו להדליק נר של חנוכה: ברוך אתה י"י אלהינו מ"ה שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה:

(16) ספר שבולי הלקט ענין חנוכה סימן קפה

בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה

(17) ספר הפרדס שער המעשה

המדליק נר חנוכה (ראשונה) [בלילה הראשון] מברך שלש ברכות, שהן בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר חנוכה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה.

(18) רמב"ם הלכות סדר תפילות ג:ט

בחנוכה מברך ברכה זו בנוסח הזה, מודים אנחנו לך וכו' עד על נפלאותיך שבכל עת ועת, על הניסים ועל הגבורות ועל המלחמות ועל התשועות ועל הפדות ועל הפורקן שעשית עמנו ועם אבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך בית ישראל לבטלם מתורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם ודנת את דינם ורבת את ריבם ונקמת את נקמתם, ומסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים ופושעים ביד עושי תורתך, ועשית לך שם גדול בעולמך ולעמך ישראל עשית פלא וניסים. כשם שעשית עמהם ניסים וגבורות, כך עשה עמנו ניסים וגבורות בעת ובעונה הזאת...

(19) מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כ הלכה ו

ואומרים בהודייה,

וכניסי פלאות ותשועות כהניך

אשר עשית בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונא ובניו,

כן עשה עמנו י"י אלהינו ואלהי אבותינו ניסים ופלאות, ונודה לשמך לנצח, ברוך אתה י"י הטוב;
וניסי מרדכי ואסתר מזכירין אותן בהודייה. ושניהם נזכרין בברכת הארץ.

(20) סידור ר' סעדיה גאון

ב' אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדש' במצותיו/ וצונו להדליק נר חנוכה

ב' אתה יי אלהינו מלך העולם שעשה נסין לאבותינו בזמן הזה

ב' אתה יי אלהינו מלך העולם שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה...

...על הנסין והגבורות והתשועות והמלחמות והפדות והפרקן שעשיתה עמנו ועם אבותינו בימים
ההם ובזמן הזה בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון על עמך
לשכחם את תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך ואתה ברחמך הרבים עמדתה להם בעת צרתם
ורבתה את ריבם ודנתה את דינם ונקמת את נקמתם ומסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד
מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים/ בכף צדיקים ומזידים בכף עושי תורה ולך עשיתה שם
גדול וקדוש ולעמך ישראל עשיתה תשועה גדולה ופרקן ואחר כך נכנסו עמך לדביר ביתך ופנו
את היכלך וטיהרו את מקדך והדליקו נרות בחצרות קדשך ועל כולם תתברך ותתרום (ויש
מוסיפים בו) וקבעו שמונת ימים הלל והודאה לשמך כשם שעשית נסין לראשונים כך תעשה
לאחרונים ותושיענו בימים האילו כבימים ההם ועל כולם...

(21) ספר העיתים סימן קעג

והרבה חששו חכמים הראשונים לכל זה ואמרו כל דבר שהיא להבא אומרו בעבודה וכל דבר
שהיא לשעבר אומרו בהודאה ולכך תקנו יעלה ויבוא בעבודה ועל הנסים בהודאה וכדתנן וצועק
על העתיד לבוא ונותן שבח והודיה וכתוב נמי לעולם יהיו דבריך מועטין לפני המקום. ואשכחן
לרבינו האי גאון ז"ל דקאמר דלא רגילי רבנן בישיבה למימר הלין מילי כלהון כגון בחנוכה ופורים
כשם שעשית להם נס כן עשה עמנו פלא ונסים

(22) תוספות מגילה ד ע"א ד"ה פסק

פסק ואומר על הנסים בתפלה ובהודאה – ויש שאין אומרים כשם לפי שאמרו חכמים (ברכות לד)
לעולם לא ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' ברכות אחרונות ושטות הוא שהרי האי
טעמא לא הוי אלא למתפלל בלשון יחיד אבל בשביל הציבור שרי אבל נראה שאין לאומרו מטעם
אחר משום דאמרו חכמים (פסחים קיז:): דכל דבר דהוי בלהבא תקנו בלהבא ובדבר דהודאה הוי
לשעבר ומשום הכי תקנו בה על הנסים דהוי לשעבר